



کورونا د اسلامی شریعت په رڼا کی:

د کورونا وایروس (کووید ۱۹) په هکله تفصیلی فتوا

لیکنه : استاذ دکتور علی محیی الدین د مسلمانانو د

Ketabton.com

علماؤ د نړیوالی اتحادی عمومی منشی

ژباړه : عبد الظاهر الأثری.

۱۳۹۸ / ۱۲ / ۲۷

کورونا د اسلامي شریعت په رڼا کې:

د کورونا وایروس (کووید ۱۹) په هکله تفصیلي فتوا

لیکنه: استاذ دکتور علي محیی الدین د مسلمانانو د علماؤ د نړیوالې اتحادیې عمومی

منشي

ژباړه: عبد الظاهر الأثری.

د نوي کورونا وایروس، چې نږدې د ډیرو خلکو ژوند گواښي او په ډیره تیزی سره خپریږي د تعامل د حکم په هکله پوښتنې زیاتې شوي.

د دغې ناروغۍ د خپریدو څخه د خلاصون په موخه د جماتونو د تړلو، د جمعي او د جماعت د لمانځه د پرېښودو څه حکم دی؟

او هغه کومې دعاگانې او چارې دي چې یو مسلمان یې په داسې وبایي ناروغیو کې تر سره کړي؟

د محترم شیخ جواب په لاندې توگه دی:

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على المبعوث رحمة للعالمين، وعلى آله وصحبه وبعد،

لمری: داسې وباگانې او وایروس راتلل د الله تعالی د تقدیر برخه ده، او د الله تعالی په قدرت د قاطع دلایلو څخه یو دلیل دی تر څو هغه څوک چې الله تعالی یې هلاکول غواړي د الله تعالی په یو کوچني لښکر هلاک شي (وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ).
په همدې توگه دا د الله تعالی خوښه ده چې هر څوک که مسلمان وي یا غیر مسلمان ورباندې مبتلا کړي، او الله تعالی پر داسې وباگانو ډیرو نورو ته درس ورکول غواړي، هغه مسلمان چې په داسې وباگانو صبر وکړي الله تعالی ورته د شهید اجر ورکوي، په صحیح البخاري کې حدیث شریف دی: أن عائشة – رضي الله عنها – سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الطاعون فأخبرها... أنه كان عذاباً يبعثه الله على من يشاء، فجعله الله رحمة للمؤمنين “فليس من عبد يقع الطاعون، فيمكث في بلده صابراً يعلم أنه لن يصيبه

إلا ما كتب الله له إلا كان له مثل أجر الشهيد

(عائشي رضي الله تعالى عنها د نبي كريم - صلى الله عليه وسلم - خُخه د طاعون) - وباء - په هکله پوښتنه وکړه : نبي كريم - صلى الله عليه وسلم - ورته وويل : بېشکه چې دا د الله تعالى عذاب و په هغه چا چې يې اراده وه راليرلی و ، الله تعالى د مؤمنانو لپاره رحمت کړ ، هيڅ بنده مسلمان به نه وي چې دا طاعون ورته رسيري او په خپل وطن کې پاتې شي ، صبر وکړي او دا يې باور وي چې د الله تعالى د تقدير نه پرته هيڅ شی ورته نه رسيري مگر د داسې بنده لپاره به د شهيد اجر وي.)

دويم : اسلام په مونږ دوه کارونه لازموي:

- ۱- په الله تعالى باندې سم ايمان او باور درلودل، او دا چې هر څيز د الله تعالى د تقدير سره سم د الله تعالى په قدرت سرته رسيري، او بله دا چې مونږ ته د الله تعالى څخه د مقرر څيز نه پرته هيڅ هم نه رسيري (لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا).
- ۲- د اسبابو کارول چې په دې کې پرهيز، علاج ، د روغتيا لپاره ځان ساتنه او ټول هغه څه چې د روغتيا پالو له لوري لازم گڼل کيږي، په دې سره د حضرت عمر فاروق رضي الله تعالى عنه د موقف څرگندونه کوي، کله چې عمر فاروق رضي الله تعالى عنه پوه شو چې شام کې وباء خپره ده، د شام هيواد ته د ننوتلو څخه انکاري شو، ابو عبیده بن الجراح ورته وويل: ايا د الله تعالى د تقدير څخه تېښته کوي ؟ عمر فاروق رضي الله تعالى عنه وفرمايل: هو ، د الله تعالى د تقدير څخه د الله تعالى تقدير ته تېښتو. او همدا د تلې د دواړو طرفينو د برابرښت پوهه ده، يعنې د تلې بني اړخ کې بايد په الله تعالى د ايمان عقیده وي، او د تلې په چپ اړخ کې د مشروع وسايلو کارول وي، ځکه الله تعالى د همدې وسايلو د کارولو امر کړی دی.

دریم : د طاعون ناروغي معلومه ده ، چې د وباء څخه عموميت لري ، د لغت علماء داسې وايي چې: وباء طاعون ته ويل کيږي، او دا هر هغه عام مرض دی چې د يوې سيمې خلکو باندې راځي.

څلورم: شک نشته چې دا وباء گاني عذاب دی ، بلکه الله تعالى ورته (رجز) ویلی او دا کلمه په قرانکريم کې لس واري په عامو او سختو دنيوي او اخروي عذابونو په معنی

راغلی ده.

خو د الله تعالى د سننو څخه يوه دا ده چې كله كله كه د الله تعالى عذاب نازل شي نو يواځې ظالمانو ته نه بلكه نورو ته هم رسيري، الله تعالى فرمايي: (وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً).

په همدې توگه د الله تعالى د سننو څخه دا هم ده چې كله وباء گاني خپرې شي بيا نو د ظالم او كافر او مؤمن تر مينځ توپير نه كوي ، خو په دې وخت كې په مؤمنانو واجب دي چې ټول هغه لازم اسباب چې په شرعي، عقلي او روغتيايي لحاظ غوښتنه كوي وکاروي.

پنځم: اسلام د وباء يا د وژونكي وایروسونو د ښكاره كيدو په وخت د يو سلسلې لارښوونو مراعات لازمي كړی دی:

1. خپله سيمه او ښار د روغتيا په خاطر پريښودل ، يا كومه سيمه كې چې طاعون يا

وباء راغلي د روغتيا په خاطر هلته نه ورتلل په صحيح مسلم شريف كې راغلي:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطَّاعُونُ آيَةُ الرَّجْزِ ابْتَأَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهِ نَاسًا مِنْ عِبَادِهِ فَإِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِ وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَقْرُوا مِنْهُ

ژباړه : نبي كريم صلى الله عليه وسلم فرمايلي: طاعون د سخت عذاب نښه ده، الله تعالى ورباندي ځيني خلک اخته كړي، كه تاسې د كوم ځای د طاعون خبر واورئ هلته مه ورننوځئ، او كله كه په هغه ځمكه طاعون راشي چې تاسې پكې ياست نو له دغه ځايه تېښته مه كوئ.

زمونږ پخوانيو علماؤ يادونه كړې چې د روغتيا په خاطر د خپلې سيمې څخه د ناروغۍ پر مهال د نه وتلو حكمت دا دی چې: ناروغي خپره نشي، نور خلک په دې ناروغۍ اخته نشي، تر څو هغوی ته د ضرر رسولو گناه ورپه غاړه نشي، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: " لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ "

ژباړه : نه به د بل څخه څوك متضرر كيږي او نه به چاته ضرر رسول كيږي.

بناء دا جايز نه ده چې څوك نورو ته په دين، بدن ، عقل، مال او يا په نورو شيانو كې د ضرر رسولو سبب شي، په همدې توگه مادي او معنوي دواړو اړخونو كې بايد نورخلک

د خپل ضرر څخه وساتي، بلکې پخوانيو علماؤ د ساري ناروغيو د خپروني په تحریم تينگار کړی دی.

او هغه سيمه کې چې وږه خپره شوې، د نه ورتللو حکمت دا دی چې خپل نفس د هلاکت سره مخامخ نه کړي، يا د هلاکت سبب کيږي، ځکه چې د بدن او روغتيا، او د عقل ساتنه د شريعت د مهمترينو مقاصدو څخه ده.

2. - هغه هوا چې په وبایي وایروسونو ککړه وي تنفس نکړی، معنی دا چې کوم ناروغان چې په دې ناروغۍ اخته دي ورنږدې نشی، البته صرف د علاج په خاطر ورنږدې کیدای شي هغه هم د لازم وسایلو د کارولو وروسته، ځکه نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمایي: "وَفَرٍّ مِنَ الْمَجْدُومِ كَمَا تَقَرُّ مِنَ الْأَسَدِ" یعنی د هغه ناروغ څخه چې د جذام په وبایي ناروغۍ اخته دی داسې ځان وساته لکه څرنګه د زمري څخه ځان ساتي، او د دې حدیث شریف د "لَا عَدْوَى" یعنی ناروغي بل چاته سرایت نه کوي، صحیح حدیث سره کوم تناقض نشته

مطلب دا دی چې ناروغي د جاهليت د عقیدې په څیر په خپل ذات او طبیعت سره بل چاته سرایت نه کوي، همدا د سمې او شرکي عقیدې معیار دی، البته د ساري ناروغيو څخه تېښته د اسبابو د کارولو په معنی ده چې الله تعالی یې د کارولو امر کړی دی، د همدې معنی په سموالي دا بل حدیث شریف هم تينگار کوي "لَا يُورَدُ مُمْرَضٌ عَلَى مُصِحِّ" یعنی په ناروغۍ اخته به روغانو ته نه ورځي.

3. احتیاط او ځان ساتنه، او د هلاکت د اسبابو څخه ځان ژغورنه، او ټولې چارې الله تعالی ته سپارل، او په الله تعالی باور کول، پرته د سوچ فکر او هر ډول تشویش، ابن اثیر په خپل کتاب: الكامل فی التاريخ کې یادونه کړې: کله چې مسلمانان په عمواس نومي وږه مبتلاء شول، عمرو بن العاص روغ خلک غرونو ته د یو وخت لپاره و ویستل او په غرونو کې یې ډلې ډلې وویشل، او د یو بل سره د یو ځای کیدو څخه یې منع کړل، تر ډیر وخته دا ډلې په غرونو کې پاتې شوې تر څو په ښارونو کې په ناروغۍ اخته ټول ناروغان شهیدان شول نو په غرونو کې پاتې ټولې ډلې ښارونو ته راستانه شوې، او همدا د هغه مهال روغتیايي ځان ساتنه وه.

4. په دې ډگر کې بله مهمه لارښونه دا ده چې په هر چا د خپل ځان علاج واجب دی ، او په ټولنه او حکومت واجب دي چې د داسې ساري ناروغيو د علاج په خاطر خپل ټول امکانات په کار واچوي ، او هغه څوک چې د خپل ځان علاج نه کوي د ډيرو دلايلو له مخې گناه کار دی، د تفصيل لپاره زمونږ کتاب : *فقه القضايا الطبية المعاصرة* ته مراجعه وکړه.

5. د ناروغۍ اعلان، کله چې څوک پوهه شي چې په وباء اخته شوی، او يا دا چې د وباء په محيط کې يې شپې کړي خو د ځينې ضرورتونو په خاطر د وبایي محيط څخه را وتلی بايد مسؤلین په خپل حال خبر کړي، که مسؤلین خبر نه کړي نو د دوه جرمونو مرتکب دی : يو جرم د ناروغۍ د پټولو، او بل جرم د ناروغۍ د انتقال لامل کيدلو او د ناروغۍ د خپرولو، هر څوک چې په دې ناروغۍ اخته کيږي دا يې د خپرونې په گناه کې برخه لري، حديث شريف کې راځي: " *الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ* ". يعنې حقيقي مسلمان هغه دی چې نورو مسلمانانو لپاره هغه څه خوښ کړي چې ځان لپاره يې خوښوي او څه چې د ځان لپاره بد بولي د نورو مسلمانانو لپاره هم بد وبولي. شپږم: د ناروغيو خپریدلو څخه ډار :

اسلام د فطرت سره سم دين دی نو ځکه د دې ناروغيو څخه د ډاريدلو نه څوک نه منع کوي، البته په ناروغۍ مبتلاء بايد دا ايمان او باور ولري چې الله تعالی يواځې خالق دی او د هر څه لپاره الله تعالی اسباب پيدا کړي دي. بلکه د ناروغيو څخه ويره او ډار واجب دی.

حافظ مناوي وايي: د واجب ډار څخه يو دا ده چې څوک د جذام په ناروغۍ اخته وي ورڅخه و ويرېږي تر څو پخپله په دغه ناروغيو اخته نشي. او همدا حديث شريف دی چې : " *فِرَّ مِنَ الْمَجْذُومِ كَمَا تَفَرُّ مِنَ الْأَسَدِ* " نو د خپل نفس او جسم او خپلو گټو او د بدن غرو، مالونو او عزتونو ساتل واجب دي. بل دليل چې د ناروغيو څخه د ډار او وېرې جواز نه بلکه وجوب معلومېږي د ابن ماجه روايت دی چې : { *أَنَّهُ كَانَ فِي وُدِّ ثَقِيفٍ رَجُلٌ مَجْذُومٌ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " ارْجِعْ فَقَدْ بَايَعْنَاكَ "* }.

يعنې هغه د ثقيف قبيلې وفد چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته د بيعت لپاره راغلی و

يو تن پکي په جذام ناروغۍ اخته و، پيغمبر عليه السلام ورته څوک ور واستاوه چې ته ستون شه ستا بيعت تر سره شو.

د خوراک څښاک په مورد کې د ځان ساتنې او احتياط په وجوب ډير دلايل دي او په ځانگړي ډول هغه احاديث چې د لوبښو او ظروفو د پټولو په هکله راغلي دي، همدارنگه هغه احاديث چې هغې کې د علاج امر شوی يا هم د لاسونو او خولې د مينځلو امر شوی، په همدې توگه هغه احاديث چې په لارو، او ونو لاندې او عامه ځايونو کې د لوي او وړوکي قضاء حاجت څخه منع راغلي تر څو نور خلکو ته يې بدې اغيزې ونه رسېږي.

نو اسلام دين د داخلي او خارجي د پاکوالي او نظافت دين دی، الله تعالى فرمايې: (وَتَيَّابُكَ فَطَهَّرْ) يعنې جامې او کالې دې پاک کړه، په همدې توگه الله تعالى فرمايې: (إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ النَّوَابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ) يعنې الله تعالى د توبه کوونکو او نظافت لرونکو سره مينه کوي.

همدا ده چې اسلام د اودس، غسل او د کورونو او د ميدانونو په نظافت او صفایي ټينگار کوي.

د دغه دلايلو څخه يو هم د ابو ذر رضي الله تعالى عنه حديث دی: عن أبي ذر رضي الله تعالى عنه: عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "عُرِضَتْ عَلَيَّ أَعْمَالُ أُمَّتِي حَسَنُهَا وَسَيِّئُهَا فَوَجَدْتُ فِي مَحَاسِنِ أَعْمَالِهَا الْأَذَى يُمَاطُ عَنِ الطَّرِيقِ وَوَجَدْتُ فِي مَسَاوِي أَعْمَالِهَا النَّخَاعَةَ تَكُونُ فِي الْمَسْجِدِ لَا تُدْفَنُ"]

يعني: ابو ذر رضي الله عنه وايي چې نبي عليه السلام فرمايلي دي: ماته زما دامت نېک او بد اعمال را وړاندې شول، ما په نېکو اعمالو کې د لارې څخه د خړلو لري کول هم وميندل، او د بدو اعمالو تر مينځ مې هغه بلغم وليدل چې په مسجد کې ښکاره پراته و او چا ورباندې خاورې هم نه وې اړولي.

اوم: د وباء له امله کوم کوم شيان پرېښودل جايز دي

شک نشته چې الله تعالى د شريعت اسلامي د مهمو مقاصدو څخه يو هم د دين او نفس ساتنه ياده کړې ده، نو اصل دا ده چې د دين او نفس دواړو ساتنه وشي او تر مينځ يې

تعارض پېښ نشي پر مونږ د دواړو ساتنه واجب ده يعني بايد هم دين وساتو او هم خپل بدنونه او عقلونه، خو کله کله د دواړو ساتنې تر مينځ تعارض راځي چې دلته د الله تعالی په بندگانو لطف، رحمت او مهرباني څرگنديږي، الله تعالی د ځينو عباداتو په پرېښودو ښه کوي، لکه څرنگه چې د اکراه په حالت کې د کفر په کلمه نطق جواز لري، الله تعالی فرمايي: (إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ) يعني هغه څوک د الله تعالی د گرفت څخه مستثنی دی چې د اکراه سره مخامخ شي خو زړه يې په ايمان مطمئن وي. د دې ايت ورته نورو ايتونو څخه او د نبوي سيرت څخه دا لاس ته راځي چې ويږه او خوف د فرائضو او واجباتو د پرېښودو لپاره يو مقبول عذر دی البته کله چې په خپلوشرتونو برابر وي، د دې موضوع سره اړوند لاندېني شيان د يادونې وړ دي:

1- د لمونځ کونکو تر مينځ د وباء د خپرېدو د ډار څخه د جمعې او د جمع لمونځ پرېښودل

زمونږ فقهاؤ ويلي دي چې هغه ويږه او ډار چې له کبله يې جمعه او د جمع لمونځ پرېښودل کيږي په درې قسمه دی :

- 1- دا چې يو سړی د ځان په هلاکت و ډار شي يا د بدن ځينو برخو په تلف و ډار شي يا ورباندې کوم تېری کيږي يا هم د سختو وهلو خطر ولري، يا هم د اختطاف يا د بندي کيدو خطر سره مخامخ وي، يا هم د ځناورو د حملې سره مخامخ کيږي، په دې ټولو حالاتو کې جامع جماعت ته چې دغه خطرونه پکې وي پرېښودل جواز لري.
- 2- دا چې يو څوک د جمعې يا د جماعت د لمونځ په تللو کې د مال د ضايع کيدو خطر سره مخامخ کيږي، بلکه که څوک د خپلې سورلۍ په هکله ويرېږي چې ځناور يې وډاري هم جمعه او جماعت پرېښودل جواز لري.
- 3- دا چې څوک د جمعې يا جماعت د تللو له کبله د خپل اهل او اولاد په هکله خطر ولري، مثلاً د چا په کور کې يو ماشوم وي او داسې څوک نه وي چې د هغه ساتنه وکړي او يا دا سړی ويږه لري که لمونځ په خاطر مسجد ته ولاړ شي يو نږدې انسان د مرستې پرته له مرگ سره مخامخ کيږي او يا هم د شهادت د کلمې د تلقين څخه محروميږي

گڼ شمير دلايل شته چې د جمعي لپاره تگ هله واجب دی چې انسان ته نفس په رابطه کوم خطر متوجه نه وي همدارنگه اهل او مال ته يې هم خطر متوجه نه وي، دلايل په لاندې توگه دي:

1- (وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ) يعني الله پاک پر تاسي په دين کې کوم تنگسي نه ده لازمه کړې، بل آيت کې راځي:

2- (يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ) يعني الله تعالى پر تاسو د اسانۍ اراده لري او د سختۍ اراده نلري .

ابن قدامه وايي: د جمعي او د جماعت په پرېښودو خايف يعني د ډار او ويرې څښتن معذور بلل کيږي، نبي کریم صلی الله عليه وسلم فرمايي: ” مَنْ سَمِعَ الْمُنَادِيَ فَلَمْ يَمْنَعْهُ مِنْ اتِّبَاعِهِ عُذْرٌ قَالُوا: وَمَا الْعُذْرُ؟ قَالَ: خَوْفٌ أَوْ مَرَضٌ ” يعني څوک چې اذان واورې او د اذان اجابت څخه کوم عذر نه وي منع کړي ، صحابه ؓ و فرمايل : عذر څه شي دی؟ نبي کریم صلی الله عليه وسلم وفرمايل: د عذر څخه مراد ويره او ناروغي ده . او خوف او ويره په درې قسمه ده:

1. په نفس ويره

2. په مال ويره

3. په اهل ويره

نو دغه ټولو دلايلو ته په پام سره د وباء گانو لکه کرونا يا (کوفيد19) د خپريدو پر مهال د جمعي او جماعت لمونځونو ته نه حاضرېدل جواز لري ځکه دا ويرونکي وباء گاني بلل کيږي، خو په دې شرط چې ويره او ډار يقيني وي او صرف يو وهمی شايعه نه وي؛ ځکه د واجباتو پرېښودل تر هغه جواز نلري تر څو غالب گمان نه وي راغلی، يا دولتي چارواکو امر نه وي کړی او يا هم د روغتيا اړوند لورو چې متخصصين وي غوښتنه نه وي کړي.

البته زما په آند د جامع جوماتونو تړل تر هغې جواز نلري تر څو وباء خپره شوي نه وي يا دولتي چارواکي يې د تړلو اوامر نه وي صادر کړي، د مکاتبو او مساجدو د تړلو لپاره معيار د حکومتي چارواکو يا د روغتيايي ادارو اوامر صادرېدل دي، که داسې

اوامر صادر شي نو بيا په هغه سيمو کې چې د وباء د خپرویدو ويره وي بايد مساجد او مکاتب وتړل شي، اما نورو سيمو کې بايد جماتونه او مکاتب خلاص پاتي شي.

د وباء له امله د حج او عمرې خنډيدل

زما د علم سره سم په تاريخ کې داسې پېښه نه ده ثبت شوې چې له کبله يې د حج مراسم په کلي ډول خنډيدلي وي، البته د قرامطه و له کبله څو کاله د حج مراسم خنډيدلي چې دوی د کرغېرن حکومت په دوران کې د حج مراسم بند کړي و، او په ځيني نورو ښارونو کې د طاعون او د وباء له کبله هم بند شوی وو،

حافظ ابن کثير په خپل مشهور کتاب البدايه والنهاية کې ليکلي دي، د ۳۵۷ هـ کال په مشهورو پېښو کې د ماشري ناروغي په مکه مکرمه کې خپره شوه په پای کې ډير خلک پکې مړه شول او په همدې کال د حاجيانو اوبښان په لارو کې د زياتې تندي له کبله مړه شول چې مکې مکرمې ته ډير لږ شمير کې ورسيدل او هغه هم اکثره يې د حج د فريضې د اداء کولو څخه وروسته مړه شول،

په کال ۲۰۰۹م کې کله چې د انفلونزا (H1_N1) ناروغي خپره شوه د حج د خنډولو ځيني فتوگانې را ښکاره شوې، خو هغه مهال د سعودي حکومت موضوع د فقهي او طبي له اړخه وڅيړله او دې نتيجې ته ورسيدل چې د انفلونزا خطر باوري نه دی نو د حج د بنديدو اعلان يې ونکړ، خو بيا يې هم جدي قدمونه پورته کړل په علمي او فني لحاظ يې اجرات سخت کړل او د بوداگانو او ناروغانو راتلل يې منع کړل.

سربکال ۱۴۴۱ هـ چې د ۲۰۲۰م سره سمون خوري د سعودي حکومت د کورونا ناروغي له کبله عمره تر نا معلوم وخت پورې وځنډوله تر څو وقاويي اجرات يې کړي وي. په کال ۱۳۱۶ هـ د حج د خنډيدلو هڅه وشوه ځکه چې په هاغه وخت کې د کوليرا ناروغي د خپريدولو د فرانسوي استخباراتو له لورې اوازې شوې وې.

د حج د اداء کولو وخت د مستعمرې او اشغال شوي مسلمانانو لپاره ډير خطرناک و؛ ځکه په عمومي توگه حاجيان به د علماء او مفکرينو او د اسلامي پوهنتون د داغيانو سره ليدنې کولې نو ځکه د فرانسې استخباراتو اوازه واچوله تر څو د مستعمرې مسلمانان و ډار کړي او حج ته ولاړ نشي.

سید محمد رشید رضا د مصر هیواد د موقف یادونه کړې او ویلي یې دي: په مصر کې د وزیرانو ځانګړی مجلس دائر شو تر څو د حاجیانو د حج څخه د منع کولو موضوع وڅیړي چې ګوا کې حاجیان به د حجاز څخه مصر ته وباء را انتقال کړي، خو دا چې حج د دیني ارکانو څخه یو رکن و او د دیني چارو سره یې اړه درلوده نو ځکه یې د وزیرانو مجلس پریکړه نه شوه کولای ترڅو چې یې د دیني علماؤ څخه فتوا او موافقه نه وي اخستې، نو ځکه د وزیرانو د مجلس مشر د مصر د قاضی، شیخ ازهر، د مصر مفتي، شیخ عبد الرحمن النواوي، د حقاني مفتي، شیخ عبد القادر الرافي او د علمي مجلس پخواني رئیس څخه وغوښتل تر څو مجلس کې ګډون وکړي، کله چې یې مجلس کې ګډون وکړ او مجلس په خپریدو شو، د دې فتوا د لیکلو لپاره سره راټول شول تر څو یې د وزیرانو مجلس ته ولیږدي، فتوا یې په لاندیني متن تحریر کړه: { الحمد لله وحده.. لم يذكر أحد من الأئمة من شرائط وجوب أداء الحج عدم وجود المرض العام في البلاد الحجازية، فوجود شيء منها فيها لا يمنع وجوب أدائه على المستطيع }

ژباړه: الحمد لله .. هېڅ یو امام د حج وجوب د اداء کولو لپاره د حجاز په سیمه کې د عامې ناروغۍ نه شتون شرط ذکر کړی نه دی، نو که لږه ناروغي شتون هم ولري د توانمند لپاره د حج اداء کول نه منع کوي.

بناءً على ذلك د حج د اداء کولو اراده لري که څه هم مرض موجود وي توانمند کولای شي چې حج فريضي لپاره ولاړ شي.

البته هغه شرعي نهې چې د وباء ځمکې ته د تللو څخه منع کوي، ورڅخه هغه حال مراد دی کله چې ورسره په مقابل کې یو قوي شی مخامخ نه وي او دلته ورسره د حج قوي فريضه مخامخ ده، او همدا موضوع زمونږ د علماء کرامو په خبرو کې شتون لري.

دا (مصري فتوا) فتوا په ۲ ذی الحجة کال ۱۳۱۶ هـ کی ولیکل شوه.

هذا والله أعلم،

والحمد لله رب العالمين

خو راجح نظر دا دی چې کله که وباء په يقيني توګه يا هم په غالب گمان خپره شوي وي او د تجربه لرونکو او متخصصينو له خوا تائيد شوي وي چې ټول حاجيان يا ځيني

حاجيانو ته د گڼې گونې له امله ناروغي رسيري نود عمرې او د حج د اداء کولو مراسم په لنډمهاله توگه او د اړتيا سره سم منع کول جايز دي .

د فقهاؤ په اتفاق د لارې د ویرې په مهال د حج پرېښودل جايز دي، بلکه توامندي د لارې امن او امان پورې تړلی ده، نو ځکه وبایي ناروغۍ د حج او عمرې د ځنډیدو لپاره یو مباح عذر بلل کیږي البته باید د ناروغۍ څخه خوف او ویره په غالب گمان شتون ولري، او د دې پریکړې کول د متخصصینو ډاکترانو مسؤلیت دی، چې دځنډولو فرمان به د سعودي عرب د حکومت لخوا صادرېږي.

خو که حج او عمرې ته تگ د سعودی حکومت لخوا منع نشي، نوحج ته تگ یا نه تگ پریکړه به بیا هغه هیواد ته سپارل کیږي چې وباء ورپکې خپره شوې ده تر څو حج یا عمره وځنډوي او کنه. تر څو وباء یا طاعون نورو حاجیانو ته انتقال نکړي.

اتم : دعاء گاني او الله تعالی ته عاجزي کول

د طبي علاج کولو سره سره مستحب ده چې هر مسلمان د وباء د خپریدو پر مهال لاندې دعاء گاني پیرې ولولي:

• (قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ)]

• (بسم الله الذي لا يضر مع اسمه شيء في الأرض ولا في السماء وهو السميع العليم)

درې واري يا هم ډير،

• (أعوذ بكلمات الله التامات من شرِّ ما خلق)

• سورة الإخلاص درې واري،

• المعوذتين درې واري ،

• (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي

وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي، وَآمِنْ رَوْعَاتِي، اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ، وَمِنْ خَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي، وَعَنْ شِمَالِي، وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي)

• (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ)

• (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ، وَفُجَاءَةِ نَقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ)

• (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ، وَالْجُنُونِ، وَالْجَدَامِ، وَمِنْ سَيِّئِ الْأَسْقَامِ)

• د قرآن الکریم، اودکر تسبیحات ډیر ډیر لوستل.

هذا والله أعلم

اول د رجب الخیر 1441هـ

ما دا لیکنه د قاری صیب اکمل احرار اللغمانی له وال څخه راخیستی...
چی اوس د مصر هیواد په الزهر پوهنتون کی خپلی اسلامی زده کړی پرمخ بیایی.
(زه انجینر فریدون دلسوز اللغمانی د لغمان پوهنتون د سیول انجینری محصل)

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English